

Fra gentforening til brugsforening

KD
22/1 2020

Genforeningsudstilling i Sønderborg er fornem kulturhistorisk formidling

udstilling

AF CARSTEN BACH-NIELSEN

kultur@k.dk

Sønderborg Slot tog sig godt ud i weekendens solskin på det skarpe hjørne mellem Alsund og Flensborg Fjord. Udstillingen, der åbnede under deltagelse af prinsesse Benedikte, var fulgt af det, der før 1918 kaldtes "kejservejr": klart og med høj, nystrøget, blå himmel.

Sønderborg Slot er museet, der skal formidle historien om grænselandet og kampene om det. Gennem de senere år er der indrettet en række udstillingssale, der er rige på genstande, hvilket er ved at være et særsyn på danske museer, men historien er her i høj grad knyttet til ting, materielle vidner og levn. Ved 100-årsfejringen for Slesvigs deling, der kaldtes Genforeningen, har man indrettet tre rum plus et, hvor historien fortæles med et usædvanligt opbud af genstande. Både de dagligdags, men også de hellige, de ikoniske, dem, der vækker glade minder, og dem, der gør ondt, når de fortæller om nød, død, terror og undertrykkelse.

Historien fra 1920 er nogenlunde velkendt, men den digitale og interaktive del af udstillingen kan noget nyt. I det rum, der handler om 1920, får den besøgende en forrygende installation, der kører via fem projektorer. Her fortæles i ord og billede om baggrunden for Genforeningen, at det især var Frankrig, der pressede på for at få folkeafstemningen med i Versailles-freden, og at det var sin sag at nå til enig-

hed om en grænse, som man kunne stemme om. En grænse, der ikke ville efterlade for store mindretal i nord eller syd.

Den er del af en udstillingsarkitektur, der er værd at hæfte sig ved. Den er skabt af professor Torben Nielsen fra Arkitektskolen i Aarhus. Rummet er holdt i skønvirketidens hvide lamelarkitektur, der kendes fra landsudstillingen i Aarhus 1909. En lille rød ramme er hele tiden med til at antyde det danske flag, en grå mimer de danske uniformers farve. Ved installationen danner de hvidlakerede bænke på det røde tæppe simpelthen det dannebrog, man sidder på. På ydersiderne af dette rum bliver lamellerne til plankeværk, der er plasteret til med kopier af valgplakaterne fra 1920.

Fire montrer viser de nye danske embedsfolks uniformer, symboler på den nye tid. Rummet er informationsrigt, men på grund af sit volumen ikke pakket.

Det næste rum handler om de anslag mod grænsen, der fandt sted under nazismen. Her er det barak-arkitekturen og de grågrønne farver, der sætter deres dystre tone både for den militære magt og for livet og døden i lejrene – Frøslev, der i 1945 blev Fårhuslejr.

Atter er genstandenes mængde fascinerende. Ikke blot en dansk Nimbus-motorcykel med en Madsen-maskinkanon, der var del af Danmarks mobile forsvar, men også byinventaret fra Haderslev med skudhullerne fra den fatale morgen den 9. april 1940. Hvor kompliceret og spændingsfyldt livet i de år har været, vidner de gravsten,

100 år med Danmark – Sønderjylland siden Genforeningen. Ny permanent udstilling. Sønderborg Slot. Ledsagebog: Sønderjylland mellem dansk og tysk fra 1848 til i dag (red. Carsten Porskrog Rasmussen) samt Genforeningen 100 år. 1920-2020 (red. Mikkel Leth Jespersen).

der er med, om. Dels over en dansk østfrontfrivillig – hvilket har en ny aktualitet i dag – og den over en mand, der blev interneret af danskerne den 5. maj 1945, men hvorpå konen i indskriften lod sin mand dø allerede i april 1945 for at undgå skammen. Overalt er der tekstet på plexiglas uden for monterne og på kort ved genstandene – på dansk, tysk og engelsk. Det åbner for forskellige niveauer af fordybelse. På en tv-skærm kan man vælge at se filmmateriale fra tiden.

Det tredje rum hylder de glade år efter det tyske Wirtschaftswunder, velfærdsstatens tid, grænsehandelens tid – pragtfuldt sat op i en arkitektur af æggesnapsegule 15x15-fliser, lyst, glat og lækkert, uden den mindste kant. Her er alt det, den lidt ældre generation husker fra grænseovergangen, grænsehandelen, smugleriet, spritteren mellem Sønderborg og Damp, Ole Olsen og speedway – og på skærmen frit valg mellem udvalgte tyske tv-programmer fra 1970'erne.

Det fjerde og sidste rum er jovialt helliget de identitetskabende ting og vaner, fra

pølsen og kagebordet til ringridning og "mojn" – alt i en indretning med simple grå møbler, der bringer tankerne hen på højskole, forsamlingshus og gymnastiksal.

Det er en i sig selv næsten perfekt udstilling, der ganske givet kan beskyldes for ensidighed i forhold til det nationale. Desuden har den nogle faktuelle småfejl, der hurtigt kan rettes. I teksterne skelnes der for eksempel i nazitiden ikke mellem enæggede dolke og det korte stødvåben, der kaldes en daggert. Nazistytret ville konsekvent erstatte kejserrigets lange sabler med den korte daggert, både af ideologiske og praktiske grunde.

Udstillingen er eminent opsat og ved sin beliggenhed forbillig, da man fra vinduerne ser lige over på den tyske kyst. Udstillingen følges af en fremragende udstillingsbog af museets leder, Carsten Porskrog Rasmussen. Her er det genstandene, der får lov til at tale. I et festskrift i anledning af Genforeningen fortæller en række forskere om historien og dens problemer. Begge rummer et væld af billeder – en sand guldgrube til prisen.

Sæt god tid af til de fire rum, som udstillingen omfatter, for det er en udstilling, der fremkalder mange ord og tanker. I sig selv og i sammenhæng med resten af museet er der nok at se på, og Sønderborg ligger med hele sin dansk-tyske historie lige uden for døren. Og selve Tyskland kan vi aldrig se bort fra. Det ligger lige der som nabo. Det er måske der, udstillingen ved eftertanke halter noget og kan mane til en overvejelse over den postnationale tid, vi mener at leve i.